

предложений отдельных лиц, общественных формирований, политических партий. СМИ выполняют роль своеобразного общественного контролера.

Основные недостатки в деятельности отечественных СМИ связаны с их экономической и административной зависимостью, вызваны предрасположенностью и субъективизмом людей, работающих в сфере массовой коммуникации, необходимостью привлечь внимание и завоевать массовую аудиторию любыми методами. Обращается внимание на преобладание в СМИ материалов негативного содержания, что пагубно сказывается на морально-психологической ситуации в обществе.

Соответственно все эти недостатки следует исправлять: улучшать нормативно-правовую базу деятельности СМИ, создавать общественные СМИ, повышать этические и компетентные стандарты журналистской деятельности, заряжать общество позитивом и уверенностью в завтрашнем дне, заниматься просветительской работой, разъясняя и популяризируя неуверенные, но верные шаги власти в направлении развития государства.

Ключевые слова: средства массовой информации, сообщения, новости, телевидение, влияние, манипулирование, доверие, диалог, государство, общественность.

УДК 316.324.8

Меньшеніна А. С.,
магістр кафедри політичних наук, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), annomen@gmail.com

РІЗНОМАНІТНІСТЬ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО»

Проаналізовано основні підходи до тлумачення поняття інформаційного суспільства як сучасної концепції побудови світового порядку. Метою даної статті є вивчення основних ознак та принципів становлення інформаційного суспільства, виходячи з розглянутих підходів до його розуміння. Методами, які були використані в статті, є системний метод, структурно-функціональний, а також методи аналізу і синтезу. Проблематика дослідження інформаційного суспільства як нової форми організації суспільства є перспективною для політичної науки.

Ключові слова: інформаційне суспільство, постіндустріальне суспільство.

Актуальність даної статті полягає в зростаючій ролі інформації на політичні процеси сучасності. Процес зародження і становлення національного та глобального інформаційного суспільства, який розпочався в другій половині ХХ століття, стає все більш помітною і потужною світовою тенденцією. Саме це призвело до кардинальних змін та трансформацій в усіх сферах суспільного життя, зокрема в політичній, соціальній, економічній, етнополітичній, культурній тощо. Необхідність тлумачення визначення інформаційного суспільства як політологічної концепції дозволить виробити основні параметри, ознаки та засади розвитку держав в царині інформаційного суспільства.

Концепції постіндустріального (інформаційного) суспільства розроблені у працях Р. Арона, Д. Белла, К. Боулдінга, Дж. Гелбрейта, М. Маклюена, М. Понятовського, О. Тоффлера, А. Турена, Ю. Хабермаса, М. Хоркхаймера та ін.; інформаційно-технологічні передумови виникнення інформаційного суспільства аналізуються в працях У. Дайзарда, Дж. Нейсбітта, Т. Стоуньєра; інформаційне суспільство в соціальному вимірі розглядається в роботах Й. Масуди, Ф. Ферраротти, М. Кастельса. До вітчизняних дослідників інформаційного суспільства слід віднести: А. Гальчинського, О. Картунова, А. Колодюка, О. Маруховського, О. Проскуріну та інших.

Метою даної статті є здійснення аналізу сутності, основних ознак та принципів становлення інформаційного суспільства в зарубіжних політологічних концепціях суспільства знань.

Широке впровадження досягнень науково-технічного прогресу в усі соціально-економічні виробничі процеси обумовило переведення інформації у розряд політичних категорій. Дане явище є закономірним та таким, що відповідає сучасним реаліям. Адже, по-перше, відбувається підвищення ролі інформації як у житті людей так і в процесах прийняття державних управлінських рішень. По-друге, спостерігаються якісно-кількісні зміни інформаційних потреб суспільства, збільшення частки людських ресурсів у роботі з інформацією, що підтверджує необхідність і реалії побудови інформаційної економіки. По-третє, інформація вносить ряд суттєвих змін у характер розроблення стратегій розбудови державності. Головною формою соціального надбання стають не стільки матеріальні елементи виробництва, скільки накопичення знань та корисної інформації.

Інформаційна епоха – епоха, що почалася з 1960-х років і триває і досі, під час даної епохи інформація стала домінуючим чинником у житті суспільства. У цьому контексті розглядається інформаційне суспільство.

У 1970-ті роки доктрина інформаційного суспільства стала однією з панівних у західній соціології. Термін «інформаційне суспільство», введений в науковий обіг на початку 1960-х рр. Й. Масудою, фіксує одну з найважливіших характеристик суспільства, об'єднаного єдиною інформаційною мережею. Розвиток інформаційних технологій у 1980-ті, а особливо в 1990-ті роки, почав визначати економічний потенціал будь-якої держави.

Інформаційне суспільство – соціологічна й футурологічна концепція, де основним фактором суспільного розвитку є виробництво й використання науково-технічної та іншої інформації [6, с. 126]. Це соціологічна концепція, яка визначає головним фактором розвитку суспільства виробництво та використання науково-технічної та іншої інформації [2].

Нині футурологи, політологи, філософи, історики дискутують, чи є це суспільство різновидом постіндустріального суспільства, а чи новою фазою історичного розвитку передових країн. Саме тому для характеристики інформаційного суспільства виділяють два підходи:

– інформаційне суспільство – це синонім, різновид постіндустріального суспільства або один етап його розвитку. Приблизниками даного підходу є Д. Белл, Р. Дарендорф, А. Турен, Ф. Феррароті, Д. Етціоні;

– інформаційне суспільство – це якісно новий ступінь суспільного прогресу, що йде на зміну постіндустріальному суспільству. Дослідниками цього напрямку є Е. Тоффлер, Дж. Нейсбіт, Й. Масуда, Дж. Бенігер, З. Бжезинський, М. Кастельс, М. Маклюен, А. Урсул та інші [5, с. 240].

Зважаючи на системні зміни, які охоплюють всі основні сфери життя держави та людини, можна надати перевагу другому підходу до розуміння інформаційного суспільства. Доводячи це твердження, варто зазначити думку відомого японського дослідника Й. Масуди: «інформаційне суспільство буде новим типом людського суспільства, повністю відмінним від сучасного індустріального суспільства. На відміну від нечітко визначеного терміну «постіндустріальне суспільство», термін «інформаційне суспільство» буде описувати в конкретних термінах риси і структуру майбутнього суспільства. Підставою для

такого припущення є те, що виробництво інформаційних цінностей, а не матеріальних цінностей буде рушійною силою формування та розвитку суспільства» [7, с. 29]. Тому визначення, яке дав Й. Масуда інформаційному суспільству говорить, що воно є суспільством, яке зростає і розвивається у колі інформації і призводить до загального процвітаючого стану людської інтелектуальної креативності замість багатого матеріального споживання» [7, с. 29].

Д. Белл розглядаючи вираз «інформаційне суспільство», зазначає що це нова назва для постіндустріального суспільства, де в основі лежить інформація, як основоположний чинник соціальної структури. У трактуванні інформаційного суспільства учений зазначає, що воно має також всі основні ознаки постіндустріального суспільства: економіка послуг, центральна роль теоретичного знання, орієнтація на майбутнє й обумовлені нею моделі управління, розвиток нової інтелектуальної технології [1, с. 71]. Дослідивши соціальні мережі інформаційного суспільства, Д. Белл зробив висновок, що «в наступному ХХІ столітті вирішальне значення для економічного і соціального життя, для засобів виробництва знання, а також для характеру трудової діяльності людини набуває становлення нового соціального укладу, що ґрунтується на телекомунікаціях» [1, с. 71]. Тому, Д. Белл основними ознаками нового суспільства вважає перетворення теоретичних знань на джерело інновацій та визначальний фактор політики. Це суспільство, у якому панує сервісна економіка, причому швидко зростає кількість працівників сервісу в системі охорони здоров'я, освіти, управління.

Концепція Д. Белла зазнала критики з боку французької соціологічної школи (представником якої був Дж. Нейсбітт), яка запропонувала розглядати інформаційне суспільство в ширшому контексті, беручи за основу соціально-культурні чинники і розуміючи сутність інформації як комунікаційної складової суспільства, заснованої на добровільності й пріоритеті особистих прав [1, с. 72]. На думку представників цієї школи, інформаційна революція, поширюючись на всі сфери життєдіяльності людини, дозволяє кожному усвідомити колективні обмеження, викликає появу суспільства досконалого планування, де центр одержує від кожної підсистеми достовірну інформацію про локальні переваги, згідно з якими розробляється загальна програма дій [1, с. 71]. Саме тут говориться про формування єдиної інформаційної єдності людської цивілізації, де реалізовано вільний доступ кожної особи до всіх інформаційних ресурсів. Домінуючими стають гуманістичні принципи управління суспільством, засновані на прозорості влади, загальному доступі до інформації, демократичності прийняття суспільних рішень [1, с. 72].

Японський вчений Й. Масуда зробив спробу оцінити суспільство, котре формується як певний соціальний організм, що функціонуватиме на основі інших, ніж традиційні, принципах організації та засобах діяльності. Механізмом, спроможним забезпечити баланс інтересів, він вважає демократію участі, що замінить демократію парламентських систем [1, с. 72–73]. Завдяки сучасному технологічному розвитку у громадян з'явиться можливість впливати на державні рішення шляхом доступу до інформації, можливості обговорення суспільно значущих

питань всім населенням, а найголовніше буде подолана головна вада представницької демократії – неврахування думки меншості. На цій основі, вважає японський дослідник, можливе створення ідейної форми суспільних відносин. «...Майбутнє інформаційне суспільство стане безкласовим суспільством, вільним від панівної влади. Ядром суспільства будуть добровільні товариства» [1, с. 73].

Про кризу представницької демократії також зазначає іспано-американський вчений М. Кастельс, автор поняття «мережевого суспільства», «інформаційного суспільства». Розмежовуючи поняття «інформаційне суспільство» та «інформаційне суспільство», М. Кастельс надає перевагу другому поняттю, як такому, що відповідає сучасній епосі нагромадження знань та розвитку інформаційних технологій. Інформаціоналізм розглядається ним як нова матеріальна і технологічна база економічного розвитку і соціальної організації. На відміну від індустріалізму, зорієнтованого на економічне зростання, тобто максимізацію випуску, інформаціоналізм орієнтується на технологічний розвиток, тобто на накопичення знань та більш високі рівні складності в обробці інформації. Інформаційна парадигма визначає всі процеси в сучасному суспільстві – накопичення знання, економічну продуктивність, реалізацію політичної і військової влади, комунікацію за допомогою медіа. Всі важливі, за твердженням М. Кастельса, суспільства сьогодні знаходяться під впливом капіталізму та інформаціоналізму. Тому інформаційне суспільство за М. Кастельсом є «специфічною формою соціальної організації, в якій збирання, оброблення і розповсюдження інформації стають фундаментальною основою продуктивності влади внаслідок нових технологічних умов, які виникають у цей період» [3, с. 499].

Таким чином, основними ознаками інформаційного суспільства є те, що у ньому: будь-який індивід, група осіб, підприємство або організація в будь-якій точці країни і у будь-який час можуть одержати інформацію та знання на основі автоматизованого доступу і систем зв'язку; у суспільстві функціонують та доступні будь-якому індивіду, групі або організації сучасні інформаційні технології; є розвинені інфраструктури, які забезпечують створення національних інформаційних ресурсів в об'ємі, необхідному для підтримки науково-технологічного і соціально-історичного прогресу, що постійно прискорюється; відбувається процес прискореної автоматизації всіх сфер та галузей виробництва і управління; відбуваються радикальні зміни соціальних структур, слідством яких виявляється розширення сфери інформаційної діяльності і послуг [4]; основними цінностями такого суспільства є прозорість, відкритість, плюралізм, врахування думки меншості.

Список використаних джерел

1. Дмитренко М. А. Політична система України: розвиток в умовах глобалізації та інформаційної революції [Текст]: монографія / М. А. Дмитренко. – Київ: Знання України, 2008. – 544 с.
2. Картунов О. В. Ідеї прийдешнього інформаційного суспільства та суспільства знань у творчій спадщині Френсіса Бекона [Електронний ресурс] / О. В. Картунов // Політичний менеджмент. – 2012. – №5 (54). – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/pfv.php>
3. Кирилюк Ф. М. Новітня політологія [Текст]: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / Ф. М. Кирилюк. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 564 с.

4. Луценко Е. В. Виртуализация общества как основной информационный аспект глобализации (основы информационно-функциональной теории развития техники и информационной теории стоимости) / Е. В. Луценко // Научный электронный журнал КубГАУ. – 2005. – №01 (9). – Режим доступа: <http://ej.kubagro.ru/2005/01/02/p02.asp>

5. Політологічний енциклопедичний словник [Текст] / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка; упорядник В. П. Горбатенко. – 2-е вид. доп. перероб. – Київ: Генеза, 2004. – 736 с.

6. Проскуріна О. Інформаційне суспільство: можливості і політико-культурна реальність становлення в Україні [Текст] / О. Проскуріна // Грані. – 2005. – №1. – С.126–129.

7. Masuda Y. The Information Society as Post-Industrial Society [Text] / Y. Masuda. – Institute for the Information Society. – Washington, D.C.: Pub. World Future Society, 1981. – 171 p.

References

1. Dmytrenko M. A. Politychna systema Ukrayiny: rozvytok v umovakh hlobalizatsiyi ta informatsiynoi revolyutsiyi [Tekst]: monohrafiya / M. A. Dmytrenko. – Kyiv: Znannya Ukrayiny, 2008. – 544 s.

2. Kartunov O. V. Ideyi prydedshn'oho informatsiynoho suspil'stva ta suspil'stva znan' u tvorchiy spadshchyni Frensisia Bekona [Elektronnyy resurs] / O. V. Kartunov // Politychnyy menedzhment. – 2012. – № 5 (54). – Rezhym dostupu: <http://www.politik.org.ua/pfv.php>

3. Kyrylyuk F. M. Novitnyya politolohiya [Tekst]: navch. pos. dlya stud. vyshch. navch. zakl. / F. M. Kyrylyuk. – Kyiv: Tsentр uchbovoyi literatury, 2009. – 564 s.

4. Lucenko E. V. Virtualizatsiya obschestva kak osnovnoy informatsionnoy aspekt globalizatsii (osnovy informatsionno-funktsionalnoy teorii razvitiya tehniki i informatsionnoy teorii stoimosti) [Elektronnyy resurs] / E. V. Lucenko // Nauchnyy elektronnyy zhurnal KubGAU. – 2005. – №01 (9). – Rezhim dostupa: <http://ej.kubagro.ru/2005/01/02/p02.asp>

5. Politolohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk [Tekst] / za red. Yu. S. Shemshuchenka, V. D. Babkina, V. P. Horbatenka; uporyadnyk V. P. Horbatenko. – 2-е vyd. dop. pererob. – Kyiv: Heneza, 2004. – 736 s.

6. Proskurina O. Informatsiyne suspil'stvo: mozhlyvosti i polityko-kul'turna real'nist' stanovlennya v Ukraini [Tekst] / O. Proskurina // Hrani. – 2005. – №1. – S.126–129.

7. Masuda Y. The Information Society as Post-Industrial Society [Text] / Y. Masuda. – Institute for the Information Society. – Washington, D.C.: Pub. World Future Society, 1981. – 171 p.

Menshenina A. E., master of Department of Political Science, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), annomen@gmail.com

A variety of approaches to the definition of «information society»

This article analyzes main approaches to the definition of the information society as a modern concept of building new world order. Definition of the basic features and principles of the information society on the basis of the main approaches to understanding the information society is the main purpose of article. The systematic method, structural-functional method and methods of analysis and synthesis were used in the article. The issue of research information society as a new form of social organization is perspective for political science.

Keywords: information society, post-industrial society.

Меньшенина А. Е., магистр кафедры политических наук, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), annomen@gmail.com

Разнообразие подходов к определению понятия «информационное общество»

Проанализированы основные подходы к определению понятия информационного общества как современной концепции построения мирового порядка. Целью данной статьи есть определение основных черт и принципов становления информационного общества, исходя из основных подходов к его определению. Методами, которые были использованы в статье, являются системный метод, структурно-функциональный, а также методы анализа и синтеза. Проблематика исследования информационного общества как новой формы организации общества является перспективной для политической науки.

Ключевые слова: информационное общество, постиндустриальное общество.

* * *

УДК 327.351

Григор О. О., кандидат наук з державного управління, доцент, докторант, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

БАГАТОСТОРОННЯ ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЧИННИК УРЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ І КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

Сучасні міжнародні відносини переживають глибокі трансформації, тому тісно пов'язана з ними дипломатія також зазнає ґрунтовних змін. Її функції, які раніше були фактично прерогативою зовнішньополітичних відомств і здійснювалися переважно посольствами, нині реалізуються через численні державні та недержавні канали. Отже, пов'язана з процесами глобалізації перебудова міжнародних відносин, вихід на світову арену недержавних учасників міжнародних стосунків ставить перед дипломатією завдання її активного залучення в процес створення нового світового порядку. Одночасно силові розв'язання міжнародних проблем виявляються все більш недовірливими та небезпечними. В цих умовах саме багатостороння дипломатія є ефективним механізмом урегулювання міжнародних конфліктів і кризових ситуацій.

Ключові слова: людина, політика, діалог, толерантність, глобалізація, міжнародні відносини, багатостороння дипломатія.

В наш час політична й економічна взаємозалежність держав та глобалізаційні процеси в світі впливають на інтереси відразу декількох відносно незалежних учасників міжнародних відносин. Якщо в період до Першої світової війни дипломатична діяльність здійснювалась, головним чином, на двосторонній основі шляхом обміну посольськими місіями, то на сьогодні дипломатія значною мірою має багатосторонній характер, який передбачає участь більше, ніж двох сторін в обговоренні та вирішенні проблемних питань. Як наслідок у світовій дипломатії сформувався такий напрям як багатостороння дипломатія.

Розвиток багатосторонньої дипломатії, зокрема багатосторонніх перемов, обумовлений тим, що він відкриває можливості для колективного управління взаємозалежністю. У другій половині ХХ ст. форми багатосторонньої дипломатії набули широкої різноманітності. Якщо в минулому вона переважно здійснювалась в формі переговорного процесу в рамках різних конгресів, наприклад Вестфальський конгрес 1648 р., Карловицький конгрес 1698-1699 рр. Віденський конгрес 1815 р. тощо, то на сьогодні багатостороння дипломатія проводиться в рамках: міжнародних універсальних (ООН) і регіональних (ЄС, ОБСЄ, ЛАД) організацій; конференцій, комісій тощо, які створюють або скликають для вирішення тієї чи іншої проблеми (наприклад, Паризька конференція з питань В'єтнаму, Спільна комісія з урегулювання конфлікту в Південно-Західній Африці); багатосторонніх зустрічей на найвищому рівні, зокрема, зустрічі лідерів країн так званої «великої вісімки» («G48») – восьми провідних країн світу; діяльності посольств окремих держав (наприклад, посольство США у КНР спільно з китайськими та японськими дипломатами надає особливу увагу пошуку рішень проблем на Корейському півострові; аналогічні заходи запроваджуються американськими дипломатами спільно з дипломатичними представниками інших країн також і в окремих інших регіонах та країнах: в Латинській Америці, Центральній та Південній Африці).

Багатостороння дипломатія та багатосторонні перемови створюють передумови для виникнення низки нових моментів у дипломатичній практиці. Так, збільшення кількості сторін в ході обговорення